

Veřejné finance v ČR: ...pan kočí to ale myslel dobře

Vstupní předpoklady

Vazba ekonomiky ČR zejména na zbytek EU je enormní (obrat ZO/HDP >150%)- bez oživení na klíčových trzích nebude růst ani česká ekonomika. Jen pro ilustraci-ČR je významnějším exportérem do Německa než Polsko i Japonsko (2008).

Ojediněle vysoká míra otevřenosti znamená, že domácí poptávkové stimuly ani zdaleka nemohou kompenzovat pokles zahraniční poptávky. Spoléhání na fiskální multiplikátory je v ČR ošidné ($\Delta Y/\Delta G \ll 1$), vzhledem k otevřenosti zřejmě nejnižší v OECD. Domácími intervencemi se k růstu nedopracujeme, ale můžeme výrazně poškodit veřejné finance.

Finanční sektor s nadnárodními vlastníky je přes zesílenou tvorbu opravných položek ziskový, primárně díky vysokým spreadům, poplatkům a snaze o kontrolu nákladů.

Nezaměstnanost poroste, oživení bude slabé a nevýrazné (2010 možná 1%- 1,5%), investiční aktivita bude ještě několik let slabá (přebytek kapacit), veřejné investice tíží jejich nízká efektivnost

Česká republika bude mít velké problémy s plněním podmínek k přijetí eura v rozumném časovém horizontu, existence národní měny má v dnešní situaci ambivalentní saldo přínosů/nákladů

Enormní zhoršení ve veřejných financích bude vyžadovat značné úsilí ve fiskální konsolidaci.

Česká republika stále neprovedla strukturální reformy, které by jí připravily na poměrně rapidní stárnutí obyvatelstva.

Střednědobý scénář bez reformy

	2009	2010	2011	2012	2013
Revenues	38.8	40.7	40.8	41.5	41.6
Expenditures	44.8	45.8	46.1	47.0	46.8
o/w Interest Expenditures	1.2	1.7	2.1	2.1	2.1
Budget Deficit	-6.0	-5.1	-5.3	-5.5	-5.2
Structural (CAPB) Deficit	-3.3	-2.1	-2.2	-2.5	-2.7
Primary Budget Deficit	-4.8	-3.4	-3.3	-3.5	-3.2
Stock of Public Debt	34.2	37.9	40.5	44.1	46.7
Output Gap	-4.3	-3.7	-3.0	-2.0	-1.3

Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí vyžaduje masivní zákrok

S1- kritérium Komise pro udržení dluhu k HDP do roku 2060 pod 60% HDP= okamžitá opatření na příjmové a výdajové straně v rozsahu 5,3% HDP.

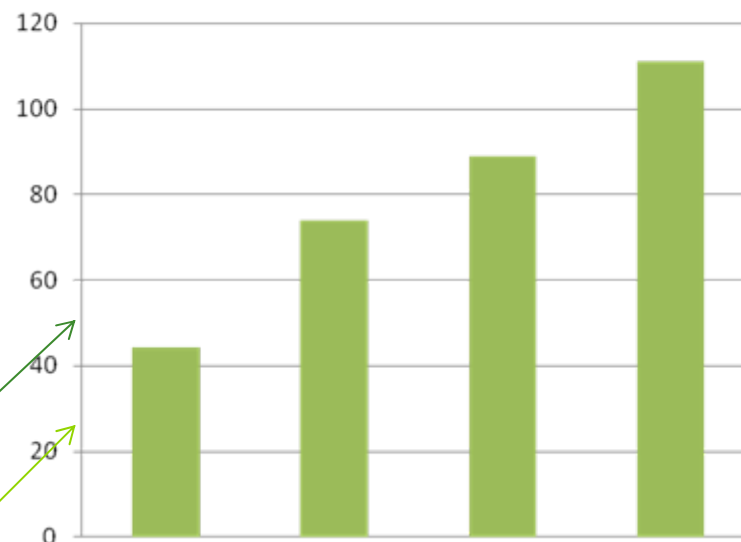
S2-kritérium „permanentní“ udržitelnosti je 7,4%.

1. Vysoká tempa růstu ekonomiky ČR bez vyvinutí velmi podstatného reformního úsilí budou patřit minulosti, neboť souběh příznivých faktorů se nebude opakovat (demografie s nástupem „Husákových dětí“, vysoký příliv zahraničních investic, vysoce konkurenceschopné mzdy, efekt začlenění do EU...).
2. Zahraniční finanční centra posuzují ČR v širším kontextu, reflektují například skutečnost, že ČR přijala pro rok 2010 alespoň nějaká fiskální opatření, ale znelíbit se můžeme rychle a hodně
3. Podstatné je – již vzhledem k existenci národní měny- udržet důvěryhodnost fiskální politiky a přijmout střednědobý program fiskální konsolidace v letošním roce (po volbách)
4. Potřebujeme velmi podstatné změny v rozpočtových pravidlech, efektivnosti daňové soustavy a výdajových programů (sociálních, daňových výdajů ve vztahu k obyvatelstvu i korporátní sféře, diskrečních výdajových titulů provozního i investičního charakteru), ale i v oblasti institucionálního rámce

Proč potřebujeme fiskální zodpovědnost?

- Zadlužování má dynamické dopady, neroste jen dluh samotný, ale i cena peněz a tedy pákově i náklady dlužní služby
- Rozdíl mezi dnešními náklady a optimistickým scénářem činí (v dnešních cenách) 30 mld. Kč ročně
- Při výši dluhu 60% (limit Maastrichtu) je roční náklad vyšší o téměř 70 mld.
- Pro porovnání (data 2008):
 - Dávky státní sociální podpory – 54 mld.Kč
 - Náklady na vysoké školství- 26 mld.(Výpočty: Deloitte CZ)

Dluhová služba v mld.Kč

Dnešní stav, dluh 30% HDP, úrok 4% p.a.
Za 2 roky 40% a úrok 5%p.a.

Vyšší cena dluhu (6%p.a.)

Dluh 60% HDP za 5%

Jak na střednědobý program

- Roční cíl konsolidace o cca 0,7-1,0% HDP ročně do roku 2013
- Celosvětová zkušenost s konsolidačními programy: soustředit se na výdajovou stránku, převaha opatření na straně příjmů má tendenci k „policy reversals“, země do problémů spadnou časem znova
- Na výdajové straně:
 - Lepší cílení dávek (testování na příjem a majetkovou situaci)
 - Provázání podpor v nezaměstnanosti na veřejně prospěšné práce nebo veřejnou službu, případně na účast v rekvalifikačních kurzech
 - Zrušení automatické indexace dávek
 - Analýza souběhu dávek a jejich dopadu na motivaci k účasti na ekonomických aktivitách (tax/benefit analysis)
 - Efektivita výdajových programů, testování ekonomické návratnosti investic a nezapomenout na provozní náklady
 - Centralizované nákupy, centra sdílených služeb, elektronické aukce, elektronická dokumentace tendrů

Příjmová stránka

1. Zjednodušení daně z příjmů, rozšíření základu, odstranění výjimek
2. Harmonizace vyměřovacích základů DPFO a SP, jednotné inkasní místo, státní pokladna
3. Rovná daň je ve své současné výši sazby i struktury (fakticky degresivní průběh díky zdanění „superhrubé mzdy“) neudržitelná; koncept superhrubé mzdy by měl být opuštěn, anebo by druhé pásmo mělo začínat tam, kde jsou uplatněny stropy, aby byla popřena degrese současného systému.
4. DPH: sblížení sazeb, ideálně jednotná sazba (60% benefitu snížené sazby pobírají poplatníci napravo od mediánu)- sociální dopady řešit cílenými transfery pro potřebné
5. Majetkové daně z tržních cen (nemovitosti, auta...)
6. Spotřeba substancí- jednoduchá malifikace rizikového chování (viz Dánsko)
7. Nezvyšovat náklady na pracovní sílu pro zaměstnavatele, ideálně spíše snížit, zvláště na začátku platové škály
8. Ekologické daně a emisní povolenky by měly být zdrojem pro snížení zdanění pracovní síly

Institucionální opatření

- Fiskální konsolidace rozsahu, který stojí před Českou republikou, si vyžádá **hlubší zakotvení fiskální disciplíny v legislativní oblasti**, inspirací může být například Spolková republika, Polsko nebo doporučení NERV v podobě upraveného „maastrichtského pravidla“ pro veřejné deficity a veřejný dluh pro českou fiskální politiku:
 - růst HDP + deficit veřejných rozpočtů \leq 4% (alternativně pravidlo strukturálního přebytku na úrovni 2-3% HDP).
 - doplněného o zvláštní režim odvíjející se od vývoje státního dluhu (po překročení hranice 40% zostřený režim výdajových škrtů)
- Zavedení sankcí při nedodržení výše uvedeného pravidla na úrovni kabinetu, který nesmí rozpočet porušující pravidla bez sankce předložit, tak PS, která může měnit vnitřní strukturu rozpočtu, ale nikoli porušovat pravidlo samotné.
- Vznik nezávislého orgánu jako v Holandsku (Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis-CPB) či Švédsku (Fiscal Policy Council), testujícího všechny vládní programy i programy politických stran z hlediska jejich fiskálních dopadů (ostatně Congressional Budget Office v USA je také velmi respektován a hojně využíván)
- Posílení NKÚ, rozšíření mandátu na samosprávu; byla velká chyba nedat mu zuby a navolit do kolegia bývalé politiky

A to je všechno?

Bohužel ne.

Potřebujeme ještě:

1. Hospodářskou politiku odpovídající době
 - a) Model růstu se vyčerpал a globální ekonomika se změní, potřebujeme „smart economy“, ale moc pro to neděláme
 - b) Strategie hospodářské politiky je spíše deklaratorní, z tvrdých dat není postřehnutelná, sledujeme příliš mnoho vzájemně se vylučujících priorit
 - c) Efektů z transferu prostředků z EU neumíme využít pro zvýšení produktivity v klíčových oblastech, přitom po roce 2013 s masívním transferem nelze počítat
2. „Štíhlou a čistou vládu“
 - a) problematické veřejné zakázky a korupce náš řadí na nelichotivé místo
 - b) přes jistou snahu je podnikatelské prostředí zatíženo nadměrnou byrokracií (74.místo v žebříčku „Doing business“)
 - c) efektivnost státní služby a transparentnost v rozhodování
 - d) výkon práva je tradičně problematický
3. Tvrdou práci na strukturálních reformách v sociální a zdravotní politice, ve školství a vědě i výzkumu
4. A tvořit přebytky na stárnutí populace, již se nevyhneme

„Kvalita vládnutí“ podle Světové banky (2008)- s potlačováním korupce jsme na tom špatně

